

TRABALLO FIN DE ESTUDOS (INTERPRETACIÓN/CANTO)
CONSERVATORIO SUPERIOR DE MÚSICA DE A CORUÑA
TÍTULO SUPERIOR DE MÚSICA (ENSINANZAS REGULADAS DECRETO 163/2015, DO 29 DE OUTUBRO)

1. IDENTIFICACIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN										
DISCIPLINA: TRABALLO FIN DE ESTUDOS										
ESPECIALIDADE	Interpretación				ITINERARIO			CANTO		
CARÁCTER	Obrigatoria				TIPO DE CLASE			TITORÍA INDIVIDUAL		
DEPARTAMENTO	CANTO				XEFE DE DPTO.			Mª Teresa Bárbara Criado		
CURSOS	1º curso		2º curso		3º curso		4º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Mª Teresa Bárbara Criado
CUADRIMESTRES	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase semanais:	* (Ver titorías)
ECTS/CUAD.							10		Curso académico:	2018 - 2019
DOCENTES:	NOME E APELIDOS				EMAIL/TEL/WEB			TITORÍAS		
	Mª Teresa Bárbara Criado				maitetxubarbara@edu.xunta.es			Luns, de 16:00 a 17:00 Martes, de 12:00 a 13:00 Xoves, de 9:00 a 10:00		

2. DESCRIPTOR E COMPETENCIAS	
DESCRIPTOR:	Interpretación dun concerto público con elaboración e defensa dun traballo académico que poderá versar sobre diversos aspectos do repertorio elixido, do seu instrumento ou calquera outra temática relacionada coa especialidade e itinerario.
COÑECEMENTOS/REQUISITOS PREVIOS	Son coñecementos previos todos os abordados ao longo de todos os estudos conducentes á titulación na especialidade e itinerario correspondente. Requírese estar matriculado nos créditos da disciplina do traballo fin de estudos, así como o cumprimento dos prazos e normas establecidas no protocolo correspondente, aprobado polo centro. A presentación pública do TFE estará condicionada á superación de todas as disciplinas que integran o plan de estudos da súa especialidade.
COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:	T1, T2, T3, T4, T5, T6, T8, T14, T15, T16
COMPETENCIAS XERAIS:	X2, X3, X5, X6, X7, X8, X10, X13, X21, X25
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:	E11, E12, E13, E14, E15, E16, E18, E110
*Ver a listaxe e descrición de competencias no Decreto 163/2015, do 29 de outubro	

3. OBXECTIVOS	
DESCRICIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
-Elaborar e defender un traballo académico que integre, sintetice e aplique os coñecementos teóricos adquiridos ao longo dos cursos e saber buscar e seleccionar información valorando o xeito crítico.	T1, T2, T3, T4, T5, T6, T8, T14, T15, T16, X5, X7, X8, X10, X13, X25 E12, E16, E110
-Interpretar un concerto público onde se reflectan todos os coñecementos prácticos e artísticos adquiridos o longo das disciplinas cursadas.	T1, T2, T3, T5, T6, T15, T16, X2, X3, X5, X6, X7, X8, X13, X21, E11, E12, E13, E14, E15, E16, E18, E110

4. CONTIDOS		
TEMAS	DESCRITOR DE SUBTEMAS	SESIÓNS
Exercicio escrito (Traballo académico e defensa do mesmo). O contido do mesmo poderá referirse a: <ul style="list-style-type: none"> - Aspectos didácticos da ensinanza do canto. - Evolución estilística do repertorio. - Evolución da técnica vocal, e/ou aportacións de pedagogos destacados. - Análise dalgunha obra/s ou autor/es. - Aspectos lingüístico musicais 	O traballo poderá versar sobre diversos aspectos do repertorio elixido, do seu instrumento, ou calquera temática relacionada coa especialidade, tanto en aspectos históricos, estilísticos como didácticos, e aprobada polo Departamento. Deberá ter unha extensión mínima de 20 páxinas, tamaño DIN A4, letra Arial tamaño 12, a dobre espazo, sen contar coas referencias bibliográficas e os títulos. Deberá estar debidamente presentado, cunha correcta encadernación, que permita a súa posterior garda na biblioteca do centro. Dito traballo deberá conter un resumo da mesma en galego, castelá e nun idioma estranxeiro, de entre 150 e 300 palabras. O alumno/a disporá dun máximo de 20 minutos para a defensa do seu traballo académico, a continuación o tribunal abrirá un proceso de debate ou poderá formular rolda de preguntas, cun máximo de 10 minutos para dita parte.	*
Interpretación (Concerto público)	Terá unha duración de entre 45 e 70 minutos, coa posibilidade dun descanso opcional que non computará no tempo e que non debe exceder de 15 minutos. A proposta do programa de dito concerto terá que ser aprobada polo departamento e será entregada na forma e prazos establecidos no protocolo aprobado polo centro. No caso de que se producise algunha modificación sobre o programa a interpretar deberá ser notificado mediante instancia dirixida ao departamento para a súa supervisión e aprobación, cun mínimo de 30 días hábiles sobre a data prevista para a presentación do mesmo. O departamento disporá de cinco días hábiles para resolver ao respecto sobre dita posible modificación. O programa do concerto deberá estar integrado por obras dun mínimo de tres estilos escollidos de entre os seguintes: Oratorio ou cantata, Ópera, Zarzuela, Lied ou canción estranxeira, Canción española, e Aria de concerto. Asemade, deberá ser interpretado en tres linguas, das cales dúas deberán ser idiomas estranxeiros. A interpretación das obras realizarase co acompañamento de piano, e poderán incluírse obras dentro do programa de carácter camerístico coa participación doutros instrumentos acompañantes, sempre que non superen un terzo da duración da totalidade do concerto; neste caso, poderase distribuír o concerto en tres partes, sempre e cando a duración total de ambos descansos non supere os 15 minutos. As obras deberán ser interpretadas de memoria, coa excepción do xénero de oratorio ou cantata. O programa de man deberá ser presentado con notas ao mesmo, seguindo o protocolo establecido a tal fin, e que está a disposición do alumnado na páxina web e taboleiro do centro. Cada membro do tribunal poderá dispor de copias de partituras do programa do concerto, que serán facilitadas polo alumno/a con suficiente antelación ao xefe/a do departamento, en papel, ou soporte dixital.	*
* A distribución de sesións para cada apartado así como a totalidade das mesmas dependerá do número de titorías, así como da cantidade de alumnado.		

5. PLANIFICACIÓN DOCENTE E METODOLOXÍA			
TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Proposta e elaboración dun traballo académico e a exposición e defensa do mesmo	5	70	75
Proposta e elaboración dun programa de concerto e ensaios de preparación da presentación pública do mesmo	10	190	200
Titorías	20		20
Audicións públicas anteriores ao concerto final	3		3
Presentación pública do concerto	2		2
TOTAL HORAS:			300

6. AVALIACIÓN

O número máximo de convocatorias para a superación do TFE é de dúas.

Cada unha das probas de cada convocatoria poderá realizarse no mesmo día ou en dous días correlativos segundo as necesidades do alumno/a.

Dentro de cada convocatoria, o alumno deberá superar as dúas probas (a do Concerto e a da Presentación do traballo escrito e debate).

Respecto das datas de realización do TFE, tanto para a convocatoria ordinaria como para a extraordinaria, consultar o protocolo establecido a tal fin polo centro educativo. Asemade, consultar as condicións de presentación do traballo académico, e prazo, no recollido no protocolo a tal fin.

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
Traballo académico	1)Aportar orixinalidade na elección do tema a desenvolver. 2)Organizar correctamente a información necesaria. 3)Levar a cabo unha presentación correcta e coherente da proposta realizada. 4)Manter o rigor científico nos datos aportados, así como a correcta utilización das fontes. 5)Amosar coñecementos suficientes relacionados coa materia. 6)Empregar correctamente a lingua estranxeira. 7)Saber utilizar e aportar fluidez na presentación mediante a utilización das TIC 8)Presentar os datos bibliográficas e notas a pe de páxina correctamente, segundo normas establecidas. 9)Demostrar control de comunicación e ordenación dos contidos e tempos empregados para as diferentes partes de que conste a exposición. 10)Amosar dominio dos contidos e fluidez verbal durante a rolda de preguntas e/ou posible debate.	Todas	20%
Interpretación pública dun concerto	1)Amosar orixinalidade e coherencia na elección do repertorio do programa, así como adecuación ás súas características vocais e interpretativas. 2)Demostrar dominio da técnica, cunha correcta emisión e control da voz na interpretación do repertorio. 3)Ser quen de cantar cunha correcta afinación, co preciso control do aire na interpretación do repertorio. 4)Amosar calidade e homoxeneidade da voz 5)Utilizar a pronunciación correcta do texto, a través dunha axeitada articulación, e amosando comprensión dos textos das diferentes obras a interpretar. 6)Respectar ás convencións interpretativas de cada estilo, aplicando os coñecementos estilísticos e estéticos traballados ao longo dos seus estudos, amosando versatilidade da voz con control correcto do vibrato, proxección do son, e respectando os elementos de ornamentación. 7)Cantar con equilibrio nos fraseos e dominio nas dinámicas. 8)Cantar con correcta afinación e control do tempo durante todas as interpretacións. 9)Amosar un equilibrio na dinámica en relación co piano. 10)Ser quen de interpretar o repertorio con soltura e seguridade na presenza escénica	Todas	80%

7. ALUMNADO CON NECESIDADES EDUCATIVAS ESPECIAIS

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
*	*
No presente curso académico non hai alumnado da especialidade que precise pautas por necesidades educativas especiais.	

8. BIBLIOGRAFÍA, MATERIAIS E DOCUMENTOS

- Allió, Miriam: *Los espacios de la voz*. Edit. Clivis
- Allió: *Reflexiones sobre la voz*. Edit. Casa Beethoven
- Bustos, Inés: *La voz*. Edit. Paidotribo
- Carrillo Guzmán, M. : *Introducción a la dramaturgia musical*. Editum (ediciones de la Universidad de Murcia)
- Concone: *15 vocalizzi*. Edit. Ricordi
- De Mena, Ana: *Educación de la voz. Principios fundamentales de ortofonía*. Edit. Aljibe
- De Pedro, e Sánchez.: *Manual práctico de ornamentación barroca*. Edit. Real Musical
- Eco, Umberto: *Cómo se hace una tesis: técnicas y procedimientos de estudio, investigación y escritura*. Gedisa. 2002.
- Falcón, L. : *La ópera, voz, emoción y personaje*. Alianza Música
- Ferrer: *Teoría y práctica del canto , El camino de una voz*. Edit. Herder
- García, M. : *Tratado completo del arte del canto*. Ed. Reichenberger
- Graetzer, G.: *Los adornos en las obras de J.S.Bach*. Edit. Ricordi
- Harmoncourt, N.: *La música como discurso sonoro*. Acanalado, Barcelona 2006
- Jackson Menaldi, Cristina: *La voz normal*. Edit. Médica hispanoamericana
- Jacobs, A. e Sadie, S.: *El libro de la ópera*. Edit. Rialp
- Lawson, C.- Stowell, R.: *La interpretación histórica de la música*. Alianza Música
- Lehmann, Lilli: *How to sing*. Edit. Dover
- Mansion: *Estudio del canto*. Edit. Ricordi americana
- Mantel, Gerhard: *Interpretación. Del texto al sonido*. Edit. Alianza Música.
- Perelló-Montserrat Caballé: *Canto-Dicción*. Edit. Científico-médica.
- Quiñones, Carmen: *Programa para la prevención y el cuidado de la voz*. Edit. Praxis
- Regidor, Ramón: *La clasificación de la voz*. Real Musical
- Regidor, Ramón: *Temas del canto. El aparato de fonación*. Real Musical. Madrid, 1975
- Ricci: *Variazioni-cadenze tradizioni*. Edit. Ricordi
- Ristad: *La música en la mente*. Edit. Cuatro vientos
- Sopeña Ibáñez, F. : *El nacionalismo y el Lied*. Ed: Real Musical
- Starobinsk.: *Las hechiceras, poder y seducción en la ópera*. Akal Música
- Turina: *Vocalizaciones*. Edit. Unión musical española
- Manuais de estilo para a cita de fontes:
http://biblioteca.itson.mx/dac/sl/descargas/formato_apa.pdf
http://www.iberori.org/doctos/manual_chicago.pdf
- Partes das que debe constar un traballo:
http://www.ull.es/view/institucional/bbtk/Partes_de_un_trabajo/es

XUNTA DE GALICIA

CONSELLERÍA DE CULTURA, EDUCACIÓN
E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA
CONSERVATORIO SUPERIOR DE MÚSICA DA CORUÑA